

Передмова

«Музична абетка для маленьких скрипалів» — посібник, що реалізує ідею раннього розвиваючого навчання гри на скрипці та розрахований на початковий період навчання — підготовчий, перший, другий класи.

«Музична абетка» призначена для найменших скрипалів 5–7 років і складена з урахуванням психологічних особливостей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Автором розроблено систему вправ та написано понад сто віршів, простих для запам'ятовування та цікавих за змістом, що доповнюються у збірнику яскравими малюнками.

Основне завдання посібника — допомогти дітям оволодіти основними прийомами гри на скрипці в ігровій формі, за допомогою віршів та творчих завдань. Це сприятиме активізації творчої ініціативи дитини, розвитку її фантазії та емоційності. Такий підхід дозволяє легко і швидко засвоїти основні штрихи (деташе, легато, мартле, пунктирні штрихи, сотійє, стакато), а також позиції та їх зміни з I по V, — адже учень грає на інструменті не традиційні вправи, а невеликі музичні історії, які його цікавлять та зворушують.

Починається «Музична Абетка» зі Вступу. Казка та вірші, подані у ньому, допоможуть вчителю зацікавити маленького учня музикою та заохотити його до навчання.

Казка «Антоніо і Віоліна» вводить дитину у дивовижний світ скрипкової музики. Вірш «Ти будову скрипки знаєш?» дає можливість легко засвоїти назви частин скрипки та смичка, а вірш «Пісенька світлячків» — вивчити струни на скрипці та розпочати роботу над ритмічними вправами. Ознайомити маленького музиканта з тембровими можливостями інструмента та нотами на кожній струні допоможе вірш «Лісовий квартет». Вірші розділу «Веселі вправи» — це комплекс вправ для розслаблення м'язів рук та засвоєння постановки правої та лівої рук без інструмента.

Музичний матеріал посібника розподілений на 22 теми, з якими можна ознайомитись у Змісті. Кожна тема позначена буквою і містить від 4 до 9 п'єс із віршованими текстами. Виконуючи п'єси, спрямовуйте увагу дитини на розкриття їхнього образного змісту, щоб, граючи вже перші ноти, дитина була залучена до музикування та творчості. Кожна тема доповнюється музичним словничком або творчими завданнями. Музичні терміни у збірнику розміщені в алфавітному порядку, тому послідовність їх вивчення вчитель визначає сам, а творчі завдання можна запропонувати учневі, враховуючи ті навички гри, якими він оволодів.

Сподіваємося, вивчення «Музичної абетки» підготує надійний фундамент для засвоєння наступних, більш складних прийомів гри та відкриє нові можливості професійного оволодіння інструментом. Та головне – допоможе маленькому скрипалеві полюбити скрипку і подружитися з нею, а уроки музики стануть для нього цікавими та захоплюючими.

Маленький друже!

Ти тримаєш в руках не звичайну Абетку, а музичну, з якої починають свої перші кроки майбутні скрипалі. У ній ти знайдеш понад сто цікавих віршів та мелодії до них. Вони відкриють тобі чудовий світ музики та допоможуть навчитися грати на скрипці.

Кожна буква в Абетці має свою тему, над якою впродовж кількох уроків ти будеш працювати разом із учителем.

Навчатися за посібником тобі допоможуть такі умовні позначення:

— музичний словничок, який ознайомить тебе з музичними термінами;

— позначення, яке запрошує тебе фантазувати і створювати власні мелодії;

— поміркуй та розгадай загадку чи ребус.

Умовні скорочення у нотних прикладах:

- н.п.** — нижньою половиною смичка;
- в.п.** — верхньою половиною смичка;
- ц.** — цілим смичком;
- с.** — серединою смичка;
- п** — рухом смичка вниз;
- v** — рухом смичка вгору;
- arco** — смичком;
- pizz** — щипком.

І ще одна порада: скрипка любить терплячих і наполегливих. Будь таким — і вона стане твоїм вірним другом!

Антоніо і Віоліна

Давним-давно жив в Італії король, у якого була одна донька. Вона дуже любила музику і мала чарівний голос, а звали її Віоліна. Коли прийшов час видавати дівчину заміж, король видав указ: «Віддам свою доньку заміж за того, хто зробить своїми руками найдивовижніший виріб».

З усього королівства почали з'їжджатися молоді парубки. Проїшов день, другий, та ніхто не міг здивувати принцесу. На третій день приїхав до палацу молодий юнак. «Дорога принцесо! Мене звати Антоніо, — привітався парубок і простягнув їй дивний інструмент. — Я змайстрував для тебе інструмент, який є таким же прекрасним і витонченим, як ти, й назвав його на твою честь — Віоліно. А найцінніше у ньому — його голос, — такий же дивовижний, як і твій».

Юнак поклав інструмент на плече і заграв, протягуючи по ньому тонкою тростиною. І одразу ж залунала божественна мелодія. Всі у палаці: і король, і принцеса Віоліна, і придворні були вражені чарівним інструментом.

«Юначе, ти достойний моєї дочки!» — сказав король. Незабаром Антоніо і Віоліна відсвятку-

вали пишне весілля. А король видав новий наказ: «Змайструвати тисячі віолін, щоб вони звучали в усьому королівстві».

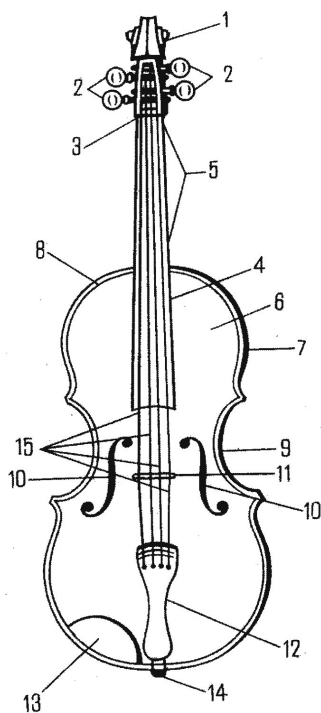
От і казки кінець. Я думаю, маленький друже, ти зрозумів, що чарівним інструментом, який змайстрував Антоніо, є відома сьогодні всім скрипка. Але в Італії її і досі називають «віоліно» — на честь красуні-принцеси.

Змайструвати скрипку — це наполеглива праця і справжнє мистецтво, адже у цьому невеликому інструменті є понад 40 деталей. Великі скрипкові майстри передавали секрети виготовлення скрипок від батька до сина. Найвідоміші з майстрів: Андреа і Нікколо Амати, Андреа і Джузеппе Гварнері та Антоніо Страдіварі. Вони жили понад 300 років тому, проте їхні інструменти збереглися дотепер і на них грають відомі скрипалі.

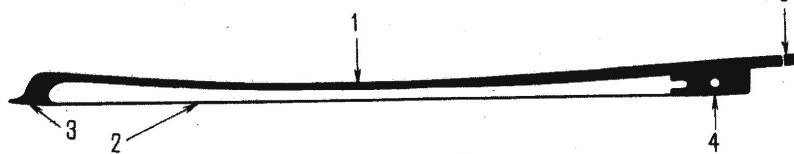
Якщо ти теж хочеш грати на цьому дивовижному інструменті, який можна побачити тепер у кожній країні, давай крок за кроком, нота за нотою, за допомогою «Музичної абетки для маленьких скрипалів» здійснимо твою мрію.

Будова скрипки та смичка

1. Голівка
2. Кілки
3. Поріжок
4. Гриф
5. Шийка
6. Верхня дека
7. Нижня дека
8. Вус
9. Обичайка
10. Ефи
11. Підставка
12. Підгрифник
13. Підборідник
14. Ґудзик
15. Струни

Смичок:

1. Тростина
2. Волос

3. Кінець смичка
4. Колодочка
5. Гвинт

Ти будову скрипки знаєш?

Це голівка, шийка, гриф.
 Струни всі — кілки тримають,
 Звук із ефів вилітає.
 Є дві деки: верхня, нижня,
 А між ними обичайка.
 Ще підгрифник, підборідник,
 Навіть ґудзик і підставка.
 А смичок? Легка наука:
 Є тростинка з фернамбука,
 На колодку кріплять волос
 І закручують гвинтом.
 Мабуть, хочеш ти спитати:
 — Як же звук видобувати?
 Волос на струну лягає,
 Аж тоді струна співає.

Ритмічні вправи.

«Пісенька світлячків»

Струни срібні є на скрипці
У маленьких світлячків.

Соль, ре, ля, мі —

Їх улюблений мотив.

Пісня дзвінко скрізь лунає,

Світлячки уже співають:

— **Ti-Ti, Ta, Ti-Ti, Ta** —

Ось мелодія проста.

«Бо-ом!» — у церкві вдарив дзвін.

І концерт він враз спинив.

А від дзвону **Ti-Ti, Ta** —

Розлетілись хто-куди.

Світлячки футляри взяли,

У них скрипочки сховали.

Ti-Ti, Ta усі зібрали,

На листочки покладали.

Завтра рано їм вставати

Знову **Ti-Ti, Ta** співати

І на скрипочках своїх

Для малят заграли всіх.

Друже, проплескай ритмічні малюнки на **Ti-Ti, Ta** і **Бо-ом**, які залишили для тебе світлячки.

Струни

Ta — тривалий звук —

Ti-Ti — короткі звуки —

Бо-ом — протяжний —

Вивчаємо ноти. «Лісовий квартет»

Якось в лісі раз звірята
Зібрались квартетом грати.
Контрабас дали ведмедю,
Ну а вовк віолончель
Встановив собі на пень.

Вихвалялася лисичка:
— Маю скрипку невеличку,
Ноти добре ще не знаю,
Другу скрипку я заграю.

— А кого ж солістом взяти? —
Разом думали звірята.
Заєць раптом пристрибав
І ураз солістом став.

Та щоб гарно їм заграти,
Треба партії вивчати.
Кожен буде своє грати, —
Тож послушайте, малята.

Ля, сі, до, ре – ре, до, сі, ля –

Нашу лиску звати Міля.

Ре, мі, фа, соль – соль, фа, мі, ре –

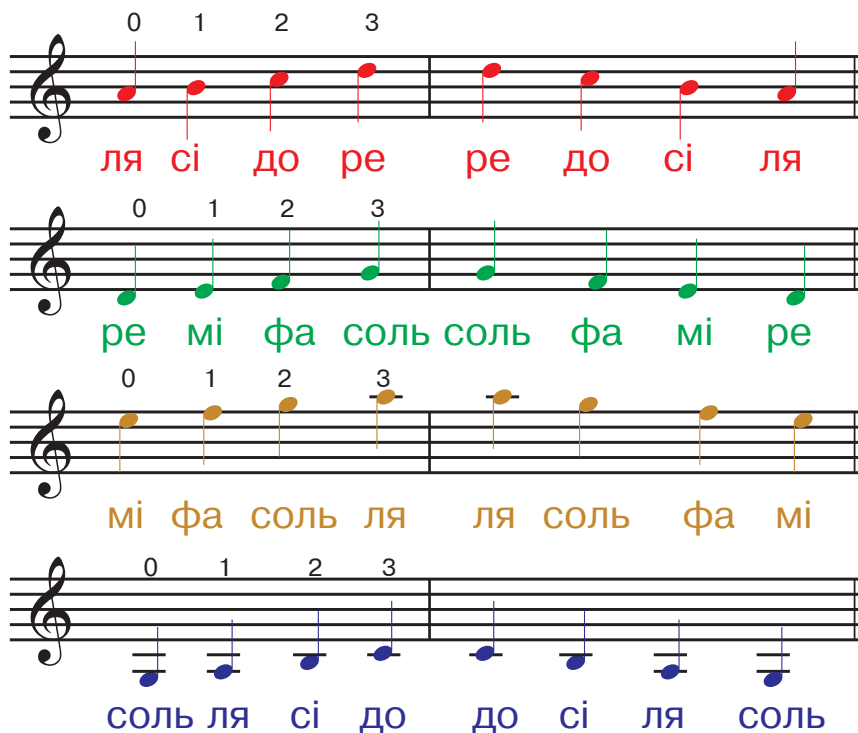
Собі вовк під ніс щось виє.

Мі, фа, соль, ля – ля, соль, фа, мі –

Зайчик ноти знає в гамі.

Соль, ля, сі, до – до, сі, ля, соль –

Гра Потап на контрабасі.

Нотки звірі добре знають,
То ж квартетом нам заграють.
На концерт ви завітайте
І звіряток привітайте.

Веселі вправи

Маленький скрипалю! Пропоную тобі вправи, які допоможуть розслабити м'язи тіла і рук, адже без цього ти не зможеш навчитися добре грати на скрипці.

1. Легко підстрибуй, щоб тулуб і ніжки були вільними.

Раз, два, три, чотири, п'ять, —
Будуть м'ячики стрибать.
Раз — присіли, два — ми встали,
Ось такі веселі вправи.

2. Нагни тулуб вперед, а руки нехай легко звисають, і погойдуйся.

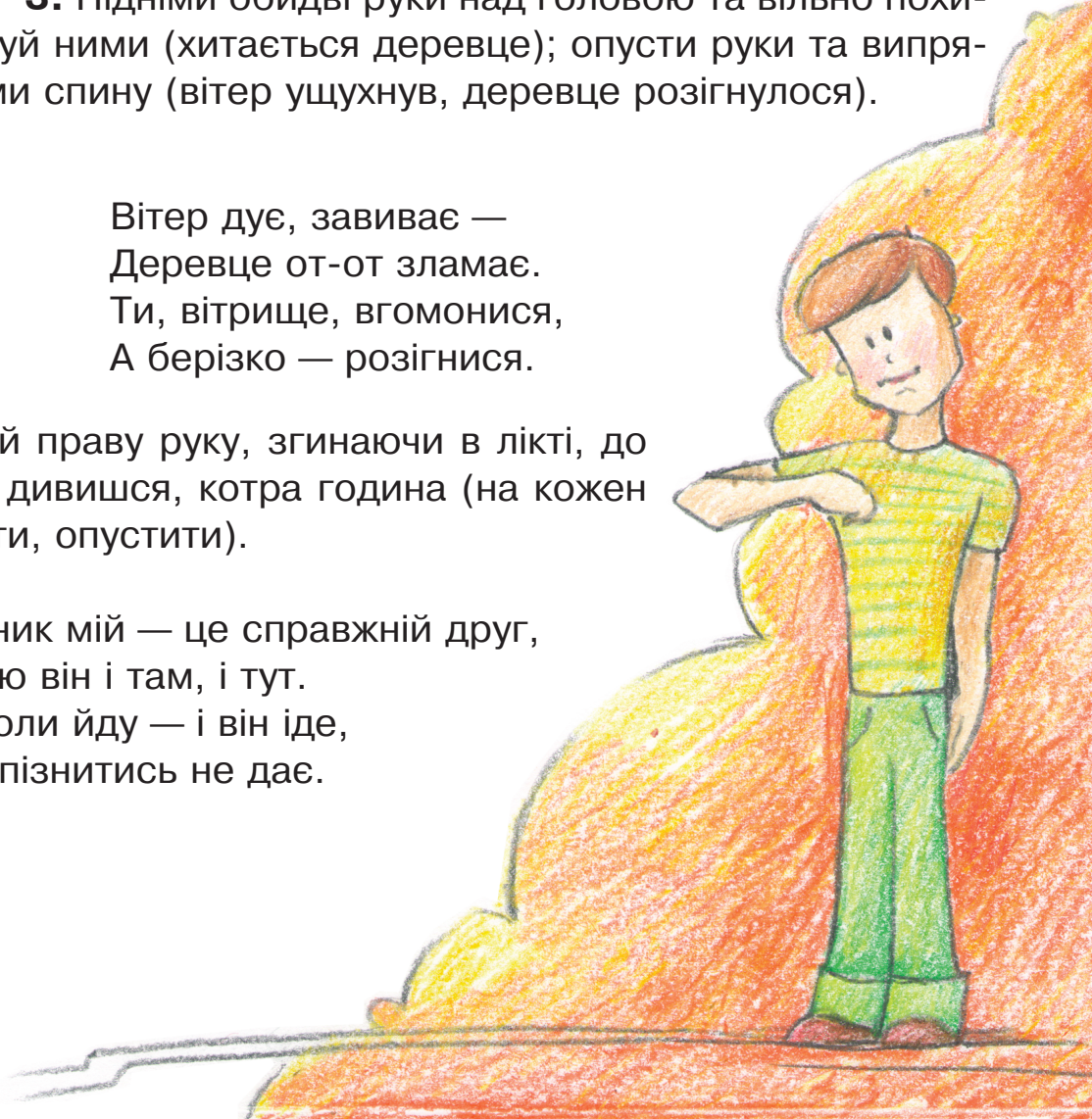
Замастився наш єнотик,
Миє в річці лапки й ротик.
Воду з лапок геть стрясає,
Він чистюля — кожен знає.

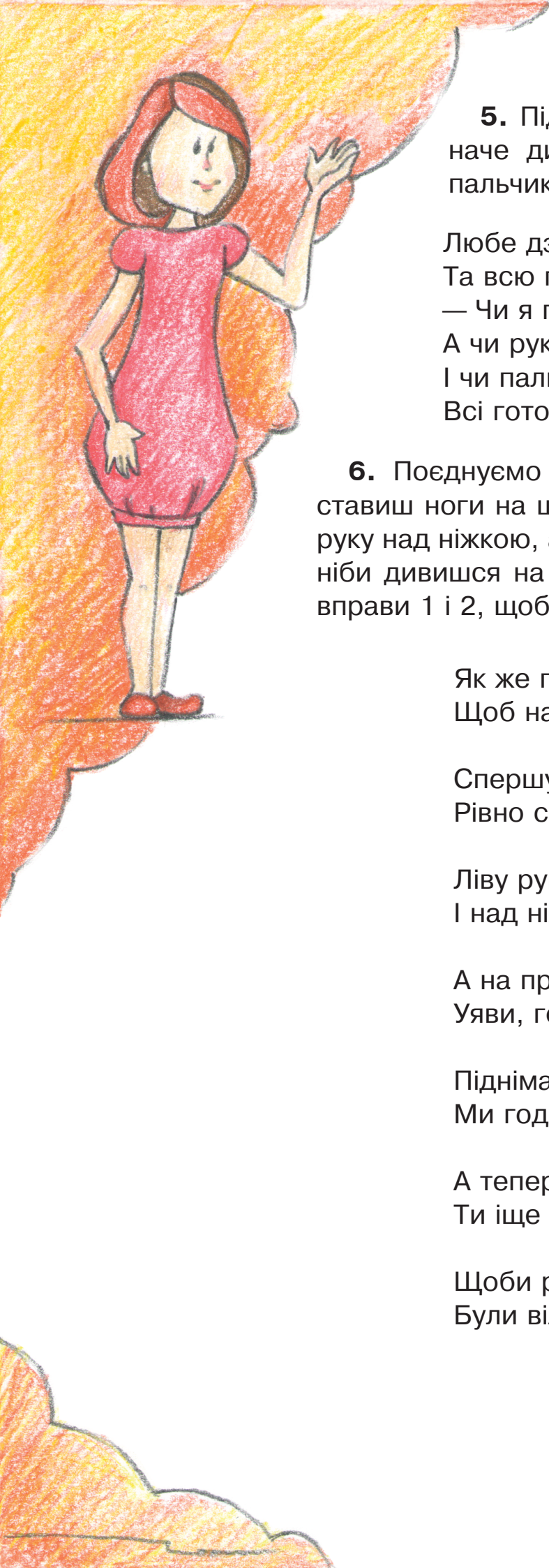
3. Підніми обидві руки над головою та вільно похитуй ними (хитається деревце); опусти руки та випрями спину (вітер ущухнув, деревце розігнулося).

Вітер дує, завиває —
Деревце от-от зламає.
Ти, вітрище, вгомонися,
А берізко — розігнися.

4. Піднімай праву руку, згинаючи в лікті, до очей — наче дивишся, котра година (на кожен рядок: підняти, опустити).

Годинник мій — це справжній друг,
Зі мною він і там, і тут.
До школи йду — і він іде,
Мені спізнитись не дає.

5. Підніми ліву руку на рівні очей, наче дивишся у дзеркало, порухай пальчиками.

Любе дзеркальце, скажи
Та всю правду розкажи:
— Чи я плечі не підняв,
А чи руку не зажав?
І чи пальчики мої
Всі готові вже до гри?

6. Поеднуємо вивчене попередньо: вільно ставиш ноги на ширині плечей, піднімаєш ліву руку над ніжкою, а праву піднімаєш і опускаєш, ніби дивишся на годинник і знову повторюєш вправи 1 і 2, щоб розслабитися.

Як же правильно стояти,
Щоб на скрипці гарно грати?

Спершу плечі опускаєш,
Рівно спину випрямляєш.

Ліву руку піднімаєш
І над ніжкою тримаєш.

А на правій твоїй ручці,
Уяви, годинник є.

Піднімаєм, опускаєм —
Ми годину визначаєм.

А тепер веселі вправи
Ти іще раз повтори:

Щоби ручки, ніжки й тулуб
Були вільними для гри.